

Куриляк Олександр Олександрович,
аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ

НЕЗАКОННЕ ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ: СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ

Міграційні потоки є так званим індикатором реакції населення на зміни в економічному, політичному, соціальному житті будь-якого суспільства. І саме розмір, напрямки та масштаби таких процесів певною мірою свідчать про стабільність суспільного розвитку в країні або нестабільність[1].

Військова інтервенція держави-агресора зумовила серйозні соціально-демографічні зміни, які відобразились у масовому переселенні населення. Відтак Ці процеси викликають занепокоєння, оскільки є передумовою значних глобальних демографічних наслідків та інших негативних явищ, які значно впливають на соціальний, політичний та економічний стан держави. Адже неконтрольоване переміщення населення істотно впливає на демографічні зміни, стан та перспективи економічного, культурного і соціального розвитку суспільства, а особливо у період воєнного стану, ставить питання про забезпечення обороноздатності та захищеності країни.

Поряд із легальною, в останні роки набула значного поширення і нелегальна міграція, яка вже становить певний криміналістичний інтерес, оскільки тісно пов'язана зі злочинністю, так як переправлення осіб через державний кордон є чітко організованим процесом.

Нелегальна міграція набуває організованого характеру і поступово, як один із прибуткових видів злочинної діяльності, підпадає під контроль організованих злочинних структур.

Треба зазначити, що державно-правовий вплив на міграційні процеси в Україні ще є недосконалим. Нині проблемами міграції опікуються більше десяти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, проте відсутня чітка координація їхніх дій.

В першу чергу слід розуміти, що незаконне переправлення осіб через державний кордон України – злочин у сфері безпеки державного кордону України, що являють собою суспільні відносини з охорони суверенітету, цілісності України, недоторканності кордонів. При вчиненні даного злочину по суті відбувається посягання на встановлений порядок перетинання державного кордону, на безпеку державного кордону. Додатковим безпосереднім об'єктом є порядок суспільних відносин, що забезпечує безпеку переміщення осіб через державний кордон України (ч. 2 ст. 332 КК).

Державний кордон – лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору.

Пункти пропуску через державний кордон України – це спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, а також спеціально виділена акваторія у морських і річкових портах, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

Під час пропуску через державний кордон України здійснюється перевірка документів – дослідження уповноваженими службовими особами ДПСУ паспортного та інших документів фізичних осіб, які перетинають державний кордон, з метою встановлення їх дійсності та приналежності відповідній особі, а також дослідження за результатами оцінки ризиків документів, що стосуються транспортних засобів, вантажів.

Способи вчинення злочину класифікуються залежно від: 1) транспортного засобу (залізничний, легковий або вантажний автотранспорт, авіаційний, гужовий, морський) та інших засобів, які полегшують перетинання (лижі, човен, дельтаплан) або пішого порядку (а також перепливання); 2) правової підстави переміщення територією України: – нелегальне прибуття – нелегальне вибуття (поза пунктами пропуску, через пункти пропуску але за підробленими або недійсними документами; через пункти пропуску з укриттям в конструктивних особливостях, спеціально обладнаних замаскованих схованках, з використанням технологічних пустот або серед вантажу. Наприклад, «спальник» вантажівки, ніша за декоративним оздобленням каюти, міжстельовий простір пасажирського вагону; з використанням інших способів ухилення від прикордонного контролю); – легальне прибуття – нелегальне вибуття (прибуття на законних підставах, проте мета поїздки не відповідає заявленій меті – навчання, участь у релігійних, культурних або спортивних заходах тощо. Інший варіант даного способу передбачає досить тривалий період, коли зараховані на підготовчі курси чи на перший курс вишів студенти реально перебувають на навчанні в очікуванні зручного моменту для продовження руху за кордон); – нелегальне прибуття – легальне вибуття – прибуття з метою отримання статусу біженця, який дозволяє «легалізуватися»[1, с. 59].

Разом з тим вчинення злочину щодо кількох осіб передбачає переправлення двох або більше осіб за єдиним замислом та єдиним наміром. Повторність означає незаконне переправлення осіб через державний кордон України особою, яка раніше вчинила такий злочин, незалежно від того, чи була вона засуджена за перший злочин. Не є

повторним продовжуване незаконне переправлення, якщо особа вчиняє декілька тотожних переправлень, об'єднаних єдиним умислом.

Організаторська діяльність, незалежно від того, чи вдалося переправлення чи ні, а також керівництво незаконним переправленням є закінченими злочинами.

Керівництво незаконним переправленням через державний кордон України – діяльність по управлінню процесом переправлення під час його вчинення, яка здійснюється шляхом розпорядження діями осіб, які бажають перетнути кордон та інших осіб. Це може виражатися у розподілі обов'язків, відданні вказівок, наданні рекомендацій по поведінці та особливостям спілкування, проведенні інструктажу по проходженню маршруту, реалізації заходів з нейтралізації активності правоохоронних органів. Керівництво здійснюється безпосередньо перед початком переправлення чи під час такого переправлення. Моментом закінчення злочину у формі керівництва незаконним переправленням осіб через державний кордон України слід визнавати час вчинення дій, що полягають у безпосередньому забезпеченні незаконного переміщення особи. Одна особа і та сама особа може бути організатором і керівником. Сприяння незаконному переправленню через державний кордон України – це створення умов для незаконного переправлення та/або стимулювання та підтримання відповідного бажання, надання впевненості у діях осіб, які вчиняють незаконне перетинання державного кордону (ст. 204-1 КУпАП).

Сприяння може мати як інтелектуальний, так і фізичний характер. Засобами інтелектуального сприяння є поради та вказівки. Порада – запропонований варіант дій. Вказівка – керівна настанова щодо порядку дій. Поради та вказівки можуть стосуватися найбільш доцільного маршруту руху до державного кордону, способу, місця, часу переправлення через державний кордон, порядку спілкування з представниками правоохоронних та контрольних органів на пункті пропуску через державний кордон. За допомогою рад та вказівок може коригуватися план переправлення у випадку змін обстановки, які обумовлені раптовими та неочікуваними для переправника змінами (порядку несення служби працівниками правоохоронних органів, погодних умов тощо).

Організовані злочинні групи в сфері незаконного переправлення осіб через державний кордон, як правило, не обмежуються одним злочином. Організація незаконного переправлення осіб через державний кордон часто супроводжується шахрайством та підробленням документів. Типовими рисами незаконного переправлення осіб через державний кордон організованою злочинною групою є: організатор планує злочинну діяльність, розроблює лінію поведінки, розподіляє ролі між учасниками. На зв'язку з ним знаходяться співучасники, наприклад: особи, що займаються пошуком мігрантів, виготовленням підроблених документів, переправленням

осіб через кордон, їх поселенням; особи, які забезпечують передачу підроблених документів між членами злочинного співтовариства; особи, які оформляють документи, що свідчать про нібито законне знаходження на території країни; особи, які надають мігрантам тимчасове місце проживання тощо. Також часто організація незаконного переправлення осіб через державний кордон включає в себе налагодження зв'язків злочинної групи з посадовими особами органів державної влади, які можуть всіляко сприяти скоєнню злочину та тим самим забезпечувати тривалу діяльність злочинного співтовариства.

Список використаних джерел

1. Весельська Л. А. Поняття міграція та міграційний процес у сучасних наукових концепціях / Л. А. Весельська // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління. – 2018. – Т. 29(68), № 1. – С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvcpa_2018_29_1_4.

2. Виявлення та розслідування нелегальної міграції: монографія / В. П. Бахін, Л. Ю. Капітанчук, Ю. І. Літвін. – Хмельницький: Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України, 2013. – С. 59–60.

Куцій Михайло Степанович,
старший викладач спеціальної кафедри
Національної академії Служби безпеки
України

СТЕГАНАЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ЗАКУПКИ В МЕРЕЖІ ДАРКНЕТ: ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ

Однією зі специфічних ознак оперативно-розшукової характеристики протиправного явища, пов'язаного з незаконним обігом товарів, предметів і речовин є використання організованими злочинними угрупованнями для комунікації мережі Darknet (далі – Даркнет).

Найчастіше при онлайн-спілкуванні в чатах Даркнету продавець і покупець залишаються незнайомими та й сам процес купівлі-продажу забороненого до обігу товару (предмету) здійснюється знеособлено через використання анонімайзерів та оплати обладнання криптовалютою, а електронні гаманці одержувачів знаходяться в інших країнах.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України), електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК) та установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268) внаслідок шифрування комунікацій в Даркнеті стає неперспективним для кримінального провадження.